

randi. *Respice, illumina servos tuos, & accende ad amorem tuum : & respice in opera bona, quæ tu operari cæpisti in illis. Respice etiam in filios servorum tuorum, seu naturales, seu spirituales, ut omnes te dirigente, in viâ mandatorum perseverent, & tandem salventur.*

Ps. 119. Et sit splendor Domini Dei nostri super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos : & opus manuum nostrarum dirige.

Idem petit aliis verbis, ut ostendat, se valde optare, quod petit. *Sit splendor &c. & respice idem est : Deus ut Sol respiciendo illuminat. Et opera &c. tu præsidens nobis, fac, ut rectè operemur, legem tuam semper sequendo. Et opus manuum nostrarum perseveranter dirige. Ostendit opera omnia revocari ad unum opus, quod est radix omnium, nempe opus charitatis.*

PSALMUS XC.

Titulus: *Laus Cantici David. In Hebraicis, & multis codicibus grecis hic titulus deest : putatur autem postea additus, ut intelligerentur, Psalmum à Davide fuisse compositum, non à Moyse, cujus mentio fit in Psalmi precedentis titulo.*

Argumentum Psalmi est *cohortatio ad fidu-*

nam in Dei auxilio firmissimè collocandum. Id enim in principio ponitur, & per totum Psalmum variis rationibus confirmatur.

Forma Psalmi est dramatica: nunc enim loquitur Propheta, nunc homo justus, nunc ipse Deus. Psalmus est plenus metaphoris, & ideo non minus elegans, quam difficilis. Cum Psalmus hic sit valde utilis, & ad mores formandos accommodatus, enim Ecclesia, quotidie in officio divino frequentat, idque ad initium noctis, ut, Deo protegente, nocturna pericula, hoc armati clypeo propulsemus.

1. Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei celi commorabitur.

Quicumque, sive dives, sive pauper &c. fiduciam firmam, ac constantem collocat in adiutorio Altissimi, spe suâ non frustrabitur, sed omnino à Deo protegetur. Dicitur Deus Altissimus, h. e. in altissimo loco sedet, & videt omnia nostra pericula.

2. Dicit Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus, sperabo in eum.

Probat factam propositionem testimonio iusti confidentis in Deo, qui de experimento suo testatur. Confitebitur Domino beneficium protectionis acceptum; & hoc est primum, dum Deus hominem lapsam, & ad gehennam

scilicet suscipit; & huius susce-
ptio homo post lapsum jam
fortior, & cautior. Et re-
cipit alterum beneficium, quod
in tentatione refugium op-
timum. Tertium benefi-
cium. Et Deus meus, seu sur-
sum in celo. His tribus be-
neficiis concludit, sperabo
in celo, & tentatione.

Quoniam ipse libera-
vit me. & a verbo as. ero.

quod dixerat, spe-
ro, quoniam ipse liberavit me.

intellige primò in
coram hominum, & tunc

in detrimentum tempo-
rum: nam verbum He-
breo ipsa re. Intellige

in celum, & jam verbum a-
spirituale, seu mors anir-

4. Scapulis suis obumb-
rabis sperabis.

incipit jam Propheta ipse
in verba hominis iusti. c.

sperabo in eum, quia i-
psa velut aquila, aut gal-

gentem suscipit; & hujus susceptionis signum est, si homo post lapsum jam resurgat humilior, fortior, & cautior. *Et refugium meum*, hoc est alterum beneficium, quod Deus ipsi erit in omni tentatione refugium optimum, atque firmissimum. Tertium beneficium, & maximum, *Et Deus meus*, seu summum bonum, quod erit in cælo. His tribus beneficiis animatus justus concludit, *sperabo in eum* in omni periculo, & tentatione.

v. 3. *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium. Et à verbo as, ero.*

Vir justus, qui dixerat, *sperabo in eum*, subjungit, *quoniam ipse liberavit me* &c. Per *laqueum venantium* intellige primò insidias, & fraudes malorum hominum, & tunc *verbum asperum* est ipsum detrimentum temporale, quod inde sequitur: nam *verbum* Hebræi passim accipiunt pro ipsâ re. Intellige secundò insidias Demonum, & jam *verbum asperum* est damnum spirituale, seu mors animæ.

v. 4. *Scapulis suis obumbrabit tibi, Et sub pennis ejus sperabis.*

Incipit jam Propheta ipse loqui, & confirmat verba hominis justii, quasi dicat: Meritò dixisti, *sperabo in eum*, quia ipse liberavit me &c. nam velut aquila, aut gallina sub alis suis te

colliget, & sic scapulis suis obumbrabit tibi, ut nec ab æstu Solis, nec à pluvîâ, & ventis, nec à morsu milvorum timeas, & sic sub ejus defensione constitutus, spera liberationem, & incolumitatem.

¶ 5. *Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno.*

¶ 6. *A sagitta volante in die, à negotio per ambulante in tenebris, ab incurſu, & demone meridiano.*

Circumdabit te veritas Domini instar scuti. Galea tegit solum caput; lorica pectus, & scapulas; sed *scutum* generalis quædam defensio est, cum possit attolli, demitti, converti ad omnes partes, & opponi omnibus ictibus.

Veritas Domini vel est veracitas in servandis promissis, vel est veracitas fidei revelata, e. g. de novissimis &c.; utraque, si bene considerentur, sunt scutum contra tentationes, tam in prosperis, quàm adversis. *Non timebis &c.* jam refert pericula. Non afficeris timore ab ullâ re, quæ de nocte terrere potest; nec timebis offensionem, seu calamitatem ullam diurnam.

A negotio &c. repetit idem: negotium hic est quæcunque res, vel actio nocturna. *Ab incurſu &c.* est idem ac *à sagitta volante in die.*

¶ 7. *Cadent à latere tuo mille, & decem mil-*

dexteris tuis: ad te au-
tem est victoria hominis fide-
ntis clypeo veritatis. Pe-
ter iustos, ut magni facian-
te, quia rara est, & ad p-
enim in hoc prælio ex c-
latere, sinistra tuâ, & deci-
ad ipsum autem non appr-
nocturnus, nec sagiti-
illram, h. e. tempore adv-
ni mille; ad dexteram
prosperitatis, decem mil-
peritate pereunt, quàm
Veruntamen oculis t-
visionem peccatorum ut
est nova causa lætitiæ l-
lam promittitur victori-
magnâ voluptate proprii
micos suos jacentes, & j-
Quæ promissio aliquan-
simul è implebitur in d-
inanes impiorum labo-
9. Quoniam tu es Don-
um posuisti refugium tu-
quo ad verba facile
sed de connexionè non
mil-

millia à dexteris tuis : ad te autem non appropinquabit.

Hæc est victoria hominis fidentis in Deo, & ritè utentis clypeo veritatis. Porro David hic admonet justos, ut magni faciant gratiam hujus victoriæ, quia rara est, & ad paucos pertinet. Cadent enim in hoc prælio ex commilitonibus mille à latere, sinistrâ tuâ, & decem millia à dexteris : ad ipsum autem non appropinquabit, nec timor nocturnus, nec sagitta volans &c. Ad sinistram, h. e. tempore adversitatis, dicuntur casuri mille ; ad dexteram verò, h. e. tempore prosperitatis, decem millia : plures enim ex prosperitate pereunt, quàm ex adversitate.

¶ 8. Veruntamen oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis.

Hæc est nova causa lætitiæ homini justo, cui non solum promittitur victoria, sed etiam quòd cum magnâ voluptate propriis oculis visurus sit inimicos suos jacentes, & pro meritis punitos. Quæ promissio aliquando hic impletur, sed plenissimè implebitur in die judicii, ubi patebunt inanes impiorum labores.

¶ 9. Quoniam tu es Domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum.

Hic quoad verba facilè patet ex *¶ 1. & 2.*, sed de connexionione non levis quæstio est; omit-

omissis ceteris, sequemur Euthymium. Dixit Propheta viro justo : *Deus obumbrabit tibi &c. scuto circumdabit te &c. non timebis &c.* His auditis, vir justus interloquitur (diximus post Argumentum, Psalmum esse Dramaticum) conversus ad Deum : credo, quæ audivi, & hæc vera sunt, *quia tu es Domine spes mea*, non confido meis viribus, armis, sed in te uno &c. Propheta hoc intelligens, subjungit, rectè, ac sapienter posuisti Deum spem tuam, quia sic *Altissimum posuisti refugium tuum*. Illud Altissimum nomen Dei est, ut sit sentus, elegisti in arcem refugii Deum, qui est *Altissimus*.

Y. 10. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*

Explicat, quid boni consequatur justus ex eo, quod refugium sibi constituit in Altissimo. *Non accedet ad te malum* culpæ, vel præservando te à lapsu, vel lapsum ad justitiam revocando. *Et flagellum*, h. e. malum pœnæ, &c. Justus habitans per desiderium in cælesti tabernaculo, mala hæc temporalia vix sentiet, & omnino contemnet; imò mala esse non reputabit, sed bona, quia sunt materia patientiæ, & seges gloriæ. Quanquam liberatio à malo culpæ, & à flagello, teu malo pœnæ perfecta erit in cælo.

11. Quoniam Angelis suis
 in stadiant te in omnibus
 Quoniam connectit hu
 lenius sit; ideo in ma
 quoniam Angelis suis ma
 justus dicere. in cælo at
 sed quis me custodiet
 a recto itinere, vel inci
 ream? R. Propheta:
 Angelis suis &c. Illud ma
 causa, cur Angeli nos d
 Dicit Angelis, nam
 omnes communes custodes
 turribus, Regnis &c.
 L. 3. in Eunomium.

12. In manibus porta
 ad lapidem pedem tuu
 ic y. plenus est metapho
 nus, Manus Angelorum
 onitas seu sapientia & p
 gendo, & volendo omni
 via sunt impedimenta
 via, sive temporalia
 mala, tentationes, p
 sunt nostri affectus, &
 amor, & timor. Por
 ra juvatur, ut vel occ

4. 11. Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.

Illud Quoniam connectit hunc v. cum seq. v., ut sensus sit; ideo in manibus portabunt te. Sc. quoniam Angelis suis mandavit Sc. Potuisset justus dicere. in caelo ab omni malo ero securus; sed quis me custodiet in via, ne forte errem a recto itinere, vel incidam in latrones, aut foveam? R. Propheta: ne timeas, quoniam Angelis suis Sc. Illud mandatum est praecipua causa, cur Angeli nos diligentissime custodiant. Dicit Angelis, nam praeter proprium habemus communes custodes, eos nempe, qui praesunt urbibus, Regnis &c. Vide Dan. 10. S. Basil. L. 3. in Eunomium.

12. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

Hic v. plenus est metaphoris, sed tamen facillimus. Manus Angelorum sunt intellectus, & voluntas seu sapientia & potentia: nam intelligendo, & volendo omnia faciunt. Lapidés in via sunt impedimenta, occurrentia in hac via, sive temporalia, sive spiritualia, scandala, tentationes, persecutiones &c. Pedes sunt nostri affectus, & ex his duo principales, amor, & timor. Porro ab Angelo Custode ita juvamus, ut vel occasio peccati colla-

(0)
quem Euthymian. Dixit
justo: Deus dormitabit in
adhibere &c. non inveni Sc.
abus interloquuntur
Psalmum esse Dramati-
Deum: credo, non audi-
it, quia in ei Domini spes
meis viribus, armis, sed in
ta hoc intelligit, subon-
terat posuit Deum spem
issimum p[er] seipsum refugium
num nomen Dei est, ut sit
torem refugii Deum, qui est
cedet ad te malum, & fugi-
taden tabernaculo suo.
I boni consequatur iustus ex
in tibi constituit in Altissimo,
malum colpe, vel praeter vo-
lapsam ad iustitiam revocat.
h. e. malum peccati, &c. Ju-
desiderium in caelesti taberna-
temporalia vix sentiet, & co-
s imo mala esse non reputat.
sunt materia patientia, &c.
tanquam liberatio a malis
teu malo peccati perferant

ur, h. e. lapis ille de viâ removeatur ; vel
anicus ita illustretur ad vera bona, & vera ma-
la internoscenda, ut pede, h. e. affectu elevato
à terrâ, occasio temporalis boni, quod sinè pec-
cato acquiri non potest, facile contemnatur, &
malum temporale, quod sinè peccato vitari
non potest, patientissimè toleretur.

v. 13. *Super Aspidem, & Basiliscum am-
bulabis, & conculcabis Leonem & Draconem.*

Dixerat, Angelos bonos justum, in Deo con-
fidentem, custodituros ; addit, Angelos malos
eidem non prævalituros. Satanam vocat ser-
pentem propter astutiam, & leonem propter
ferociam. Et quia multa sunt genera serpen-
tium vocat eum aspidem, basiliscum, & dra-
conem : aspis cum astutiâ, quæ omnibus ser-
pentibus communis est, conjunctam habet ob-
stinationem, basiliscus crudelitatem, draco vi-
rium potentiam, quæ omnia Diabolo mirificè
conveniunt.

v. 14. *Quoniam in me speravit, liberabo
eum ; protegam eum, quoniam cognovit nomen
meum.*

Hic testimonio Dei confirmat hæcenus di-
cta, & usque ad finem addit octo Dei pro-
missa : quatuor pertinent ad hanc v. tam :
Liberabo eum, protegam eum, exaudiam eum,

ipso sum in tribulatione
tam futuram : Eripi
longitudine dierum re
antare meum.

Quoniam in me speravit
annide vitiorum, qua
norum justorum, & pe

eteras omnes maxime
eum &c. nam qui

annide vitiorum, no
eget protectione Dei,
tur ab hostibus ; ut

ia, donec perveniat a
ro cognoscit nomen Dei

entiam, & bonitatem
em, & fiduciam firmissi

v. 15. *Clamabit ad me
cum ipso sum in tribu
nificaba eum.*

Quatuor alia promissa
ditio, ut oratio exaudi

nam clamor indica
rea amore, & fiducia

iam, hic promittitur de
tam &c. promittitur
a spiritualis in adverf

ad omni omnino trib

cum ipso sum in tribulatione : quatuor reliqua ad vitam futuram : *Eripiam eum, glorificabo eum, longitudine dierum replebo eum, ostendam illi salutare meum.*

Quoniam in me speravit, liberabo eum, E. g. à tyrannide vitiorum, quæ est libertas propria hominum justorum, & perfectorum, & præter ceteras omnes maximè expetenda. *Protegam eum &c.* nam qui in hac vitâ liberatur à tyrannide vitiorum, non perfectè liberatur, sed eget protectione Dei, ne iterum captivus ducatur ab hostibus; ut proficiat in libertate gratiæ, donec perveniat ad libertatem gloriæ. Porro *cognoscit nomen Dei*, qui ejus potentiam, sapientiam, & bonitatem cognoscit, unde in spem, & fiduciam firmissimam erigitur.

ÿ. 15. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum; cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.

Quatuor alia promissa recenset. Præcipua conditio, ut oratio exaudiatur, est, *clamabit ad me*; nam clamor indicat vehementiam desiderii ex amore, & fiduciâ procedentem. *Exaudiam*, hic promittitur donum patientiæ: *cum ipso sum &c.* promittitur donum solatii, & lætitiæ spiritualis in adversis. *Eripiam in morte eum* ab omni omnino tribulatione. *Glorificabo eum;*

illie de via remouetur; ve
tur ad vera bona: vera ma
ur pede, h. e. affectu elevato
temporalis boni, quod sine pec
ore est, facile contemnat, &
e, quod sine peccato vitari
ssime toleretur.
aspidem, & Basiliscum am
bu Leonem & Draconem.
s bonos iustum, in Deo con
atos; addit. Angelos malos
lituros. Satanam vocat ser
ntiam, & leonem propter
ia multa sunt genera serpen
aspidem, basiliscum, & dra
conem alitudo, quæ omnibus ter
unis est, conijunctam habet ob
llicus crudelitatem, draco vi
quæ omnia Dracoi mistic
nam in me speravit, liberabo
eum, quoniam cognoscit nomen
to Dei confirmat hætenus
ad finem addit octo Deo pro
re pertinet ad hanc vitam.
de usque eum; & ad hunc
am

enim: hæc gloria aliquando hic utcumque, in celo perfectè impletur.

v. 16. *Longitudine dierum replebo enim, & ostendam illi salutare meum.*

Hæc sunt duo beneficia postrema, promissa fidentibus in Deo. Primò hic describitur vera æternitas, cum dicitur: *Longitudine dierum* &c. dein vera felicitas, cum additur: *Et ostendam* &c. Per *salutare* intellige salutem, quæ est visio, & amor Dei.

PSALMUS XCI.

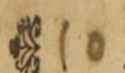
Titulus, & Argumentum: *Psalmus Canticus in die Sabbati.*

Hic titulus habetur in omnibus codicibus Hebraicis, Grecis, & Latinis: & continet argumentum Psalmi, quod est, ut cantetur in die Sabbati, ad erudiendum populum, ne discat die Sabbati vacare laudibus Dei, præsertim ob creationem, & gubernationem mundi.

v. 1. *Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo Altissime.*

Incipit ab exhortatione ad laudandum Deum. Confiteri Domino confessionem laudis non tantum corde, & lingua, sed & instrumento musico, quale imprimis psalterium est, laudes personare gloriæ tuæ, ô Altissime, bonum est, h. e. iustum, quia debitum, utile,

quæ

meritorium; delectum
laudare dilectum
est quasi proprium

v. 2. *Ad annuntiandum*
veritatem tuam, & veritatem tuam,

Hæc est materia confessi
annuntiandum &c. u

miseri cordia tua, quæ

ita, quæ mundum gub

miseri cordiæ manife

stare, seu de die: quis

& terram, & quidquid

condita ex misericordi

cessitate, vel debito? c

ocultum est, cum arca

effugantur, & iniqui e

annuntiatur per noctem

in luce cognitionis.

v. 3. *In decachordo ps*
allata.
Dicit psallendum esse in
non sine dulci cantu
decachordo vide Ps. 32
v. 4. *Quia delectasti in*
in operibus ma

quia meritorium; delectabile, quia dulce est amanti laudare dilectum; honorificum, quia munus est quasi proprium cælestium potestatum.

ÿ. 2. *Ad annuntiandum manè misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem.*

Hæc est materia confessionis, de quâ ÿ. 1. *Ad annuntiandum* &c. ut prædiceretur omnibus misericordia tua, quâ mundum creasti; & justitia, quâ mundum gubernas. Et quoniam opus misericordiæ manifestum est, annuntiat *manè*, seu de die: quis enim ignorat, cælum, & terram, & quidquid in eis est, à Deo fuisse condita ex misericordiâ, & bonitate, non ex necessitate, vel debito? quia verò opus justitiæ occultum est, cum arcano Dei judicio sæpe justii affligantur, & iniqui exaltentur, ideo hoc opus annuntiat *per noctem*, in obscuro fidei, non in luce cognitionis.

ÿ. 3. *In decachordo psalterio cum cantico, in cithara.*

Dicit psallendum esse in psalterio, & citharâ, sed non sinè dulci cantico vocis humanæ. De decachordo vide *Ps. 32. v. 2.*

ÿ. 4. *Quia delectasti me Domine in facturâ tua, & in operibus manuum tuarum exultabo.*

Incipit ab opere creationis, quod ad misericordiam pertinet. Contemplatus pulcritudinem, varietatem, excellentiam, virtutes, utilitates facturæ tuæ, cæli, terræ, siderum, animalium, plantarum, animo ascendi ad infinitam pulcritudinem tuam considerandam, & cœpi te admirari, & delectari, & jugiter exultans laudabo te in operibus tuis.

ψ. 5. *Quàm magnificata sunt opera tua Domine! nimis profunda factæ sunt cogitationes tue.*

Dixerat, se valde delectatum in operibus Dei; negat tamen se eorum excellentiam comprehendisse animo, vel cogitatione. *Nimis profunda* &c. sapientissimæ illæ cogitationes, quibus invenisti res tam mirabiles, ac perfectas, tam occultæ sunt, ut omnem intelligentiam superent.

ψ. 6 *Vir inspiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.*

Concludit primam partem, quæ est de creatione rerum, affirmans, non esse *viri insipientis, cognoscere*, quàm magnificata sint opera Domini, *nec stulti, intelligere*, quàm profunda factæ sint cogitationes ejus: hæc enim docta ignorantia sapientium tantum est, qui quod magis ignorantiam suam intelligunt, eò ma-

admirantur opera Dei; propinquant, Stulti non voluntatem; uti bestis commine est, non habent, nec ignorantiam. 7. *Cum exorti fuerint: & apparuerint operum suorum.*

Transit ad opis gubernationem providentiæ Divinæ

quod impil ad terram, æternâ ariditate carentem in jussis accidentibus magna copiâ; ut solet in peccatores, & floruerint & divitiis abundantes

ψ. 8. *Ut intereant in jussis altissimi in æternum*

ideo dabis iniquis pro merito, ut temerentur a

& ob scelera sua judicentur. Tu Domine valde

nam illi ad breve tempus altitudinem; tu altissimus es.

ψ. 9. *Quoniam ecce iniqui quoniam ecce iniqui*

i 2

gis admirantur opera Dei, & ad veram sapien-
tiam propinquant. Stulti tantum in rebus
quærent voluptatem, utilitatem, quod ipsis
cum bestiis commune est, quæ nec intelligen-
tiam habent, nec ignorantiam suam nōrunt.

ψ. 7. *Cum exorti fuerint peccatores sicut
fœnum: & apparuerint omnes, qui operantur
iniquitatem.*

Transit ad opis gubernationis, & ait justi-
tiam providentiæ Divinæ in eo præcipuè elu-
tere, quod impij ad tempus florere permit-
tuntur, æternâ ariditate damnandi, & quod
contrarium in justis accidat. Cum repente. &
in magnâ copiâ, ut solet fœnum, germinave-
rint peccatores, & floruerint, in sublimitate po-
siti, & divitiis abundantes.

ψ. 8. *Ut intereant in seculum seculi, tu au-
tem altissimus in æternum Domine.*

Ideo dabis iniquis prosperitatem tempora-
lem, ut temerentur aliqua bona opera eo-
rum, & ob scelera sua justè in æternum dam-
nentur. Tu Domine valde dissimilis es ini-
quis: nam illi ad breve tempus eithergunt ad
aliquam altitudinem; tu autem in æternum
altissimus es.

ψ. 9. *Quoniam ecce inimici tui Domi-
ne, quoniam ecce inimici tui peribant;*

recreationis, quoad miser-
Contemplatus pulcritudine
, excellentiam, virtutes
in, celi, terræ, ætheris, ani-
m, animo ascendit in
tuam considerandum, &
& delectari, & potest ex-
operibus suis,
magnificata sunt opera tua
unda facta sunt cogitationes
de delectatum in operibus
seorum excellentiam con-
no, vel cogitatione. Nimi-
pionillimè illa cogitationes,
res tam mirabilis, ac peccate-
a sunt, ut omnem intelligen-
aspiens non cognoscet, & stulti-
rimam partem qua est de crea-
firmans, non esse veri impio-
quam magnificata sunt opera
stulti, intelligere, quam præ-
cogitationes eius: hæc enim de-
sapieniam tantum est, quod
intiam suam intelligunt, magis

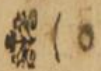
Et dispergentur omnes, qui operantur iniquitatem.

Probat, impios ad tempus solùm, idque breve prosperandos. Illud *ecce* significat repentinam mutationem. Illa geminatio, *ecce inimici tui, ecce inimici tui*, auget execrationem: & verè execrandus est, qui ut amicus sit hujus mundi, non timet constitui inimicus Dei. *Dispergentur &c.* ut fœnum aridum à vento raptatur, ut non ampliùs compareat: sic impii à Deo de terrâ tollentur, ut etiam memoria eorum pereat.

ψ. 10. Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum, & senectus mea in misericordia uberi.

Ab opposito dicit, justos à Divinâ providentiâ, & justitiâ verè exaltandos; & loquitur in suâ personâ, sperans, quòd ipse sit de numero justorum. *Cornu meum*, potentia, & gloria mea crescet in altum, non ut fragile fœnum, sed ut cornu excelsum, & robustum, quale gestat unicornis in fronte. *Et senectus &c.* in dicitur gloria, ac felicitas mea diuturna erit & constans, nam & senectus mea erit in abundantia misericordiâ apud Deum.

ψ. 11. Et despexit oculus meus inimicos meos, & in insurgentibus in me malignantibus audivit auris mea.

felicitatem addit
Oculus meus &c.

præfentes, quia
mihi nocere non
absentes, qui
cogitant, ana
ritu eorum.

12. *Justus ut palma
multiplicabitur.*

quod de se Propheta

justos, quos ele

& Cedro, ut oppor

paraverat. Palma

foret, & fructus

floribus, & fru

Cedrus Libani cel

ex ea ornantur

sic justus ange

nam altitudinem

operum, & fru

innixi, nullo

& tandem t

ad ornanda laqu

Jerusalem.

13. *Plantati in*

Dunostru florebu

tionem dat, cur j

Ad

1

Ad felicitatem addit securitatem ab hostibus. *Oculus meus &c.* vidi, & contempsi inimicos praesentes, quia Divina providentia fecit, ut mihi nocere non possint: quantum ad inimicos absentes, qui maligni cum sint, in me exurgere cogitant, *audiet auris mea nuntium de interitu eorum.*

¶ 12. *Iustus ut palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur.*

Quod de se Propheta dixerat, jam transfere ad alios justos, quos eleganter comparat Palmae, & Cedro, ut opponat iniquis, quos foeno comparaverat. Palma stabilis est; longo tempore floret, & fructus conservat: sic justi in aeternum florebut, & fructus dulcissimos adferent. Cedrus Libani celsissima est, & robustissima: ex ea ornantur palatia, & laquearia Regum: sic justi augebuntur, & crescent in maximam altitudinem: multiplicatis ramis bonorum operum, & firmissimis radicibus perseverantiae innixi, nullo tentationum vento dejicientur: & tandem utiles erunt instar ligni cedrini ad ornanda laquearia Regis Regum in caelesti Jerusalem.

¶ 13. *Plantati in Domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebut.*

Rationem dat, cur justi instar Cedrorum,

& Palmarum sint futuri. Quia non in campis
silvæ, nec desertis montibus, sed in Ecclesiâ
Dei per rectam fidem plantari, & aquis Sacra-
mentorum, & verbi Dei rigati, in caritate fun-
dati, & radicati flores honestatis, & fructus bo-
norum operum parient.

ψ. 14. *Adhuc multiplicabuntur in senectâ
uberi, & bene patientes erunt, ut annuntient.*

Quod ψ. 10. dixerat de se, iam dicit de aliis
justis. *Adhuc*, præterea justi multiplicabunt
dies vitæ suæ usque ad senectutem viridem, &
pinguem humore vitali, & adhuc facile pati-
entes erunt laborum, ob firmam corporis con-
stitutionem. *Illud, ut annuntient*, pertinet ad
ψ. seq.

ψ. 15. *Quoniam rectus Dominus Deus no-
ster, & non est iniquitas in eo.*

Hæc omnia evenient justis, ut notum faciant
omnibus aut verbo, aut exemplo suo, quod
Dominus Deus noster justus est, & nulla in eo
iniquitas: quoniam licet ad tempus impios
prosperari sinat, tamen suo tempore justitiæ suæ
judicia exercet, remunerando justos, & puni-
endo iniquos.

PSALMUS XCII.

Titulus, & Argumentum: *Laus cantici ipse
David in die ante Sabbatum, quando fun-
data*

ata est terra. Titulu
sibus Græcis, & Lat
Viderur, qui titulu
nom decantari feri
Sabbatum, quia hic
suffo firmatam, vel,
ms, scil. ab homine,
icitur factum esse fe
Christi passionem, ac
ua est terra, & st
revolto, & triumphat
Ecclesia Christiana F
aurora Diei Domin
us est Regnum acq
fundamenta nove teri
nem possessionem Regn
reus, & tunc induit d
ead in aurora Do
credimus.

1. Dominus re
st, indutus est Domi
curit se.

Sensus esse potest
redemptione mundi.
tare cepit; indutus e
necessarium, & accin
gubernandum. Per
I

data est terra. Titulus hic solum habetur in codicibus Græcis, & Latinis, licet non omnibus.

Videtur, qui titulum addidit, voluisse Psalmum decantari feriâ sextâ, quæ est dies ante Sabbatum, quia hic narratur, terram à Deo fuisse firmatam, vel, ut alii legunt, inhabitatam, scil. ab homine, & animalibus, quod rectè dicitur factum esse feriâ sextâ. Eodem die per Christi passionem, ac mortem renovata, ac reparata est terra, & stabilita in Regnum Christi, devictò, & triumphato mundi Principe. Porro Ecclesia Christiana Psalmum hunc canere solet in aurorâ Diei Dominica, ad Landes: quia Christus etsi Regnum acquisierit per passionem, & fundamenta novæ terræ jecerit feriâ sextâ; tamen possessionem Regni accepit, quando resurrexit, & tunc induit decorem, & fortitudinem, quod in aurorâ Dominica diei factum esse credimus.

1. Dominus regnavit, decorem indutus est, indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se.

Sensus esse potest literalis & de creatione, & redemptione mundi. Dominus regnavit, regnare cœpit; indutus est gloriam, & robur Regi necessarium, & accinxit se ad regnandum, & gubernandum. Per creationem regnare cœ-

Quia non in campis
montibus, sed in Ecclesia
dem plantari, & ad Sacra-
tibi Dei rigari, in canone fun-
ues honestatis, & fructus bo-
norum,
multiplicabuntur in sancta
erunt, ut annuntium,
erat de se, iam dicti de aliis
recrea iusti multiplicabunt
ad senectutem viridem, &
vitali, & adhuc facile pari-
am, ob firmam corporis con-
id, ut annuntium, perinet ad
nam refert Dominus Deus
ignatus eo.
venient iustis, ut eorum faciant
verbo, aut exemplo suo, quod
notus iustus est, & nulla in eo
oniam licet ad tempus impio-
tamen suo tempore iustitia sua
remunerando iustos, & puni-

PSALMUS XCII.
Argumentum: Laudatio
in die ante Sabbatum, quæ
data

pit, quia cœpit habere subditos. Christus in resurrectione accepit Regnum; indutus est decorem gloriosi corporis, & fortitudinem, quia data est illi omnis potestas in cælo, & in terrâ: præcinxit se ad propagandum Regnum suum per Apostolos usque ad fines terræ.

Y. 2. *Etenim firmavit orbem terræ, qui non commovebitur.*

Regnare cœpit Deus ab initio mundi, quia tunc *firmavit*, ab imis fundamentis constituit orbem terræ, ut commoveri non possit, & sic præbuit hominibus, qui Deum Regem agnoscere, eique servire debent, stabilem mansionem. Christus per passionem, & resurrectionem suam orbem terræ, qui variis motibus à Dæmonibus agitabatur, dum alii aliis Diis serviebant, firmavit, ac stabilivit in unâ, ac verissimâ religione, & fide.

Y. 3. *Parata sedes tua ex tunc: à seculo tu es.*

Quamvis *sedes Regni tui parata sit ex tunc*, h. e. ex rerum creatione; vel ex resurrectione: tu tamen non tunc esse cœpisti, sed à seculo, ab æternitate, sinè principio es, nempe plenitudo essendi, in quâ omnia continentur; tu nec ante creationem pauper, nec post eam locupletior. Solâ caritate, & misericordiâ mundum

creavit, & reparavit, & communicaret.

Y. 4. *Elevaverunt flumina vocem suam*

Y. 5. *Elevaverunt riuus aquarum multa*

Y. 6. *Mirabiles elatus Dominus.*

Hæc si ad creationem referuntur, quo Deus te-

llet firma sedes generationis, aquæ

erant, & magno motu elevabantur; sed

et, & in infinitum propulscuit aquas, eas

occludit, eisque præcipientur operire terram.

erant, per Y. 4. inter-

rorum, qui continuo stare contra Evangelium

dicere. Per mare, quæ altius, intellige per

mitiani, aliorumque

in. Sed Dominus in apparuit, cum de orientem reportaverit

dom creavit, & reparavit, ut nobiscum bona sua communicaret.

ψ. 4. *Elevaverunt flumina Domine, elevaverunt flumina vocem suam.*

ψ. 5. *Elevaverunt flumina fluctus suos, & vocibus aquarum multarum.*

ψ. 6. *Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.*

Hæc si ad creationem referantur, significant modum, quo Deus terram habitalem fecit, ut esset firma sedes generis humani. Initio enim creationis, aquæ terram universam operiebant, & magno motu inundationes aquarum elevabantur; sed Deus altior, & excel- sior, & in infinitum potentior increpuit, & compescuit aquas, easque in cavernas terræ conclusit, eisque præcepit, ut non revertentur operire terram. Si hæc ad Christum referantur, per ψ. 4, intellige persecutiones Judaorum, qui continuo cœperunt vocem suam elevare contra Evangelium, & illi ubique contradicere. Per mare, quod fluminibus est multò altius, intellige persecutiones Neronis, Domitiani, aliorumque Principum Romanorum. Sed Dominus in altis habitans, mirabilior apparuit, cum de omnibus persecutoribus victoriam reportaverit, & invitis omnibus,

(0)
habere subditos. Curiosus in
ipis Regnum; indom est de-
poris & fortitudinem, quia
potesitas in celo, & in terra:
opagandum Regum suum
re ad fines terræ.

travit orbem terrarum non

Deus ab initio mundi, quia
nis fundamentis constituit
removeri non possit, & sic
, qui Deum Regem agnos-
cere debent, stabilem mansio-
nem passionem, & resurrectio-
nem terræ, qui variis modis a-
batur, dum alii aliis Diis
vivit, ac stabili vivit una, ac ve-
& fide,

Sedes tua ex tunc: à facula

Regni tui parata sit ex tunc
creatione; vel ex resurrectione
ne esse cepisti, sed à seculi
inè principio es, nempe pluri-
a quo omnia continentur; in
onem paper, nec post combu-
i caritatis, & misericordiam

Regnum suum per omnes terras propagaverit.

7. 7. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, domum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum.*

Quantum attinet ad sensum priorem, respondet Propheta tacitæ objectioni, unde scilicet sciamus, quæ ab initio Psalmi hucusque dicta sunt, cum nullus testis adfuerit, quia præcellerunt hominum omnium creationem, & id haberi ex testimonio Dei, qui hæc revelavit sermo suo Moyse; & testimonium illud valde credibile esse, cum Moyles multis signis, & prodigiis, aliisque modis servum Dei fidelem, & Prophetam verum se esse probaverit. Idem dici potest de sensu posteriori: testimonia enim Christi per Apostolos ad nos delata credibilia facta sunt nimis, tum ob signa, & prodigia Christi, & Apostolorum; tum quia videmus impleta, quæ dicta sunt; tum ob infinira alia, quæ fidem Christianam omnino credibilem faciunt, ut nemo possit, posteaquam prædicatores audierit, sine magnâ temeritate non credere. Tum concludit: *decet*, ut *domum*, Ecclesiam Dei, in quâ testimonia illa continentur, & prædicantur, omnes ut sanctam venerentur. Item *decet*, ut, qui in illâ sunt, moribus sanctis respondeant sanctitati testimoniorum

tuo.

Demum dece
solara, & sancta con
mationem sæculi,

PSALM

Titulus Psalmus ipse
Titulum hunc in
stantum, velut à
lectum, legunt Hiero
m. &c. Illud, qu
solum solutum ab Hebr
um, h. e. in medio h
Argumentum est pro
idem malos. & bonos
ndam iusto iudicio
mas opprimi.

v. 1. Deus ultionum
rum libere egit.

Deus, qui propriè
omnia serviunt, est sui
nio scelerum omnium
tunc punire volui
tilla neminem timet, n
emo ei resistere potest
Ilavio, Sodomâ, Pha

v. 2. Exaltare, qu
tributionem superbis
Dixerat, Dominum

horum, Demum decet, ut à te, Domine, in-
violata, & sancta conferretur usque ad con-
summationem sæculi,

PSALMUS XCIII.

Titulus Psalmus ipsi David, quarta Sabbati.
Titulum hunc in Grecis, & Latinis codi-
cibus tantum, velut à septuaginta, vel ab aliis
adjectum, legunt Hieron. Aug. Theodoret. Eu-
thym. &c. Illud, quarta Sabbati, significat
cantari solitum ab Hebraeis, quartâ die post Sab-
batum, h. e. in medio hebdomadae.

Argumentum est providentia Dei, punientis
tandem malos. & bonos remunerantis, licet in-
terdum justo judicio sinat prosperari malos, &
bonos opprimi.

V. 1. Deus ultionum Dominus: Deus ultio-
num liberè egit.

Deus, qui propriè solus Dominus est, cui
omnia serviunt, est summus Judex, ad quem
ultio scelerum omnium pertinet: &, quando-
cunque punire voluit peccatores, liberè egit,
quia neminem timet, nullius personam accipit,
nemo ei resistere potest. Id patuit in Lucifero,
Diluvio, Sodomâ, Pharaone &c.

V. 2. Exaltare, qui judicæsterram, redde
retributionem superbis.

Dixerat, Dominum esse ultorem scelerum,
jam

et omnes terras propagaverit,
vina tua credibilia facta sunt
omni decet sanctitudo Domine in
vni,
et ad sensum priorum, ref.
tactæ objectioni, unde scil.
biniuo Psalmi huiusque di-
lus testis adfuerit, qui præ-
n omnium creationem, &
onio De, qui hinc revelavit
& testimonium illud valde
n Moyses multis signis, &
te modis servum Dei fidelem,
rim se esse probaverit, idem
lu posteriori: testimonia enim
bolos ad nos delata credibilia
, tum ob signa, & prodigia
olorum; tum quia videmus
ta sunt; tum ob infinita mira-
ritiam omnino credibilem
lo possit, posteaquam prædica-
sine magna temeritate non cre-
neland: dicit, ut domum, Ecce
qua testimonia illa continentur,
, omnes ut sanctam venerit
et, ut, qui in illâ sunt, miranda
deant sanctitati testimonium
no.

jam precatur, ut fungatur officio suo. *Exaltare*, ascende solium tuum, qui Judex es universæ terræ: profer sententiam damnationis in homines superbos, & sic vindictam sume de præcipuo scelere generis humani, quod est superbia.

ψ. 3. *Usquequò peccatores Domine, usquequò peccatores gloriabuntur.*

ψ. 4. *Effabuntur, & loquentur iniquitatem, loquentur omnes, qui operantur injustitiam?*

Dat causam, cur petat judicium in impios, & superbos; quæ est, quia nimium jam diu videtur superbia, & impietas eorum durasse. Per modum precationis, ad consolandos justos afflictos, prædicit, brevi futurum, ut superbi, & impii dispereant licet in præsentis tempore diuturna videatur eorum potentia. *Usquequò &c. gloriabuntur.* de viribus, prosperitate, & sceleribus suis? jactabunt, & prædicabunt injusta opera sua? liberè, & sinè timore ullo loquentur de rebus suis gestis, vel gerendis homines impii?

ψ. 5. *Populum tuum Domine humiliaverunt, & hereditatem tuam vexaverunt.*

ψ. 6. *Viduam, & advenam interfecerunt, & pupillos occiderunt.*

Explicat impiorum injustitiam, dum furere per-

mittantur. Cælum
populus tuus est, à te e
gentes, & persequen
tuam possessione
isti, vexaverunt, in
populum in com
personas miserabile
videndo viduas, mar
& advenas, proc
verlantes; & pupillo
hinc auxilio eorum in
7. Et dixerunt,
intelliget Dominus Jacob.
Ratio, cur tam au
currunt apud se: Non
intelliget Dominus Jacob, h
audiendi cognoscet
intelligentiâ illa ex am
8. Intelligite insipie
quando sapite.
9. Qui plantavit
sicut oculum, non con
10. Qui corripit
et hominem scientiam?
Versu 9, refutat prim
Versu 10, alteram par
te, & audite, quia

in fungatur officio. Exal-
tum tuum, qui Jeter es uni-
ter lenentiam demeritis in
s, & sic vindictam lome de
generis humani, quod est

peccatores Domini, & que-
adunur.

Et loquentur iniquitatem,
et operantur iniquitatem?

petat iudicium in impiis, &
quia nimium iam diu vide-

impietas eorum durabit. Per
nis, ad consolandos iustos af-

brevi futurum, ut superbi, &
licet in presenti tempore

eorum potentia. Usquequā
r. de viribus prosperitate, &

et abun- & predicabunt in-
libere, & sine timore ullo lo-

lois gestis, vel gerendis ho-

luis tuam Domine humiliati-
onem tuam vexaverunt.

am, & advenam interfecerunt,
terunt.

piorum impietiam, dum lutee
per

permittantur. Cœlum piorum, qui propriè
populus tuus est, à te electus, humiliaverunt
affligentes, & persequentes: eundem cœlum,
quem tuam possessionem, & hæreditatem esse
voluisti, vexaverunt, injustè opprimentes. Nec
solùm populum in commune vexaverunt, sed
in personas miserabiles furorem effuderunt,
occidendo viduas, maritorum solatio destitu-
tas; Et advenas, procul à patriâ inter igno-
ros versantes; Et pupillos, qui parentibus, dum
adhuc auxilio eorum indigerent, orbati sunt.

V. 7. Et dixerunt, non videbit Dominus,
nec intelliget Deus Jacob.

Ratio, cur tam audacter peccent: quia
dixerunt apud se: Non videbit Dominus, nec
intelliget Deus Jacob, h. e. nec sensu videndi,
aut audiendi cognoscet opera nostra, nec men-
tis intelligentiâ illa examinabit.

V. 8. Intelligite insipientes in populo, & stulti
aliquando sapite.

V. 9. Qui plantavit aurem, non audiet? aut
qui finxit oculum, non considerat?

V. 10. Qui corripit gentes, non arguet? quis
docet hominem scientiam?

Versu 9. refutat primam partem Versûs 7.,
& Versu 10. alteram partem. Probat, Deum
videre, & audire, quia ipse dedit hominibus

aures, quibus audiunt, & oculos, quibus vi-
 dent; proinde multò magis ipse audit, & vi-
 det, non organo materiali, sed mentis intelli-
 gentiâ. Dein probat, Deum intelligere, quia
 ipse est author hominibus, ut intelligant; ipse
 enim eos erudit, docet, dum in creat ne dat
 eis mentem, rationis capacem, & intelligen-
 tiæ lumen infundit. Illud, *plantavit aurem*,
 significat, sensum audiendi, uti alios sensus,
 non nasci ex corpore terreno, sed plantari à
 Deo: ut arbores non oriuntur à terrâ, vi ipsius
 terræ, quæ inanimata est; sed plantantur ab
 hominibus in terrâ, & in eâ crescunt. Illud,
fixit oculum, significat mirabilem structuram
 oculi, & mirabiliorem vim, quam habet ad res
 videndas, à Deo factam esse eâ facilitate, quâ
 figulus vas quodvis fingere solet. Illud, *insipi-
 entes in populo*, significat, impios præ reliquis
 stultiores.

. 11. *Domini scit cogitationes hominum,
 quoniam vanae sunt.*

Facta refutatione, subjungit, hanc caluma-
 niam impiorum Deo non esse novam: *Ipse enim
 scit cogitationes hominum, quod vanae sint*: ho-
 mo enim, post Adæ peccatum, vanus factus
 est, similis jumentis, quæ non nisi præsentia
 cogitant.

. 12. *Beatus homo
 est, & de lege tua
 Hoc sequitur ex
 res hominum, quas
 e beatus, non vanus est
 nis. Ad ea videnda, q
 ea perveniat, eru
 vades, legi Divina
 edendum esse.*

. 13. *Ut mitiges ei
 tatur peccatori fovea.
 Ecce unum ex fructi
 a julto ad hoc utilis est
 no, quæ oritur à tem
 bulationis, donec per
 quam dejecti sunt
 tore carebunt, qui tec
 dolor hic non tollit
 mitigator. Non est t
 pi puniantur, quia t
 im plene effossa: porro
 priorum est effossio f
 us evehuntur, eò pro
 . 14. *Quia non re
 um: & hereditatem
 Ratio, cur dixerit: do
 tatur enim interitus**

ψ. 12. *Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.*

Hoc sequitur ex ψ. priori; si enim cogitationes hominum, quas ex se habent, vanæ sint, ille *beatus*, non vanus est, cui tu, Deus, oculos aperis. Ad ea videnda, quæ verè bona sunt; & ut ad ea perveniant, *erudieris*, h. e. intimè illi persuades, legi Divinæ toto mentis affectu obediendum esse.

ψ. 13. *Ut mitiges ei à diebus malis, donec fodiatur peccatori fovea.*

Ecce unum ex fructibus doctrinæ Divinæ: illa justo ad hoc utilis erit, ut mitiges ei tristitiam, quæ oritur à tempore persecutionis, & tribulationis, donec perficiatur effossio foveæ, in quam deiciendi sunt impii: tunc enim iusti dolore carebunt, qui reciderit in injustos, justorum dolor hinc non tollitur omnino, ut in cælo, sed mitigatur. Non est mirum, si non statim impij puniantur, quia nondum est fovea eorum plenè effossa: porro felicitas, & exultatio impiorum est effossio foveæ eorum; & quò altiùs evehuntur, eò profundius fovea foditur.

ψ. 14. *Quia non repellet Dominus plebem suam: & hereditatem suam non derelinquet.*

Ratio, cur dixerit: *donec fodiatur &c.* Præparatur enim interitus peccatoribus à providene

dentia Divinâ, quia Dominus non repellet plebem suam, licet ei videatur ad tempus irasci, & affligi eam sinat. Plebs, & hæreditas Dei est cœtus piorum electorum.

v. 15. *Quoad usque justitia convertatur in judicium, & qui juxta illam omnes, qui recti sunt corde.*

Declarat, cœtum justorum non repellendum à Deo usque ad diem ultimi judicii, h. e. quamdiu versamur in periculis tentationum. *Quoad usque &c.* usque ad illum diem, quo justitia Divina, quæ nunc videtur esse quasi in habitu, vel in potentiâ, dum non punit impios, nec remuneratur pios, prodibit in actum judicii, reddens omnibus pro meritis suis: & tunc juxta Divinam justitiam, quæ in nubibus admirabilis apparebit, qui proximè sedebunt, erunt omnes ejus amatores, qui eam non timebunt, sed diligunt, cum sint *recti corde*, h. e. justii.

v. 16. *Quis consurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem?*

Dixerat, in ultimo judicio cessaturam omnem injustitiam, & tunc regnaturam esse justitiam; jam ait, interea temporis nobis opus esse ope Divinâ. *Quis consurget pro me, defenden-*

quanto numero malorum? *Quis stabit &c.*
 17. *Nisi quia Dominus habitasset in inferno*
 declarat magnitudinem
 adjuvisset me, parum
 pietatâ: quia nempe
 dem, & de ipsâ Divinâ
 illud paulo min
 18. *Si dicebam, motu*
tua Domine adjuv
 licat prædictum auxi
 & confitebar infirmita
 tentiam ad superandas
cordia tua adjuvabat
 tum, purificans affectu
 quæ sufficerent ad
 in via mandatorum tu
 19. *Secundum mult*
in corde meo, consoli
animam meam.
 solum Deus justis da
 miram consolationem
 tum, qui tristitiam in
 consolationes tuæ &c.
 tunc tamen tribulat

quia Dominus non repellat
ceteri videatur ad temporaria
fina, Plebs, & hæreditas Dei est
electorum.

videt usque iustitia conservatur
qui iuxta illam omnia, iurecto

rum iustorum non repellent
ne ad diem ultimi iudicii, h. e.
mur in periculis tentationum.

ic. usque ad illum diem, quo
quæ nunc videtur esse quali in

potentia, dum non ponit im-
neratur pios, prohibet in actum

is omnibus pro meritis suis : &
vinam iustitiam, quæ in nubibus

pparebit, qui proximè sedebant,
jus amatores, qui eam non time-

gent, cum sint recti corde, h. e.

Quis confurget mihi adversus me
ut quis staret mecum adversus opo-

ritatem
in ultimo iudicio cessaturam om-

iam, & tunc regnaturam esse iusti-
te, in æta temporis nobis opus esse

Quis confurget pro me, detra-

dendo à tanto numero malorum hominum, ac
Dæmonum? *Quis stabit* &c. idem est.

¶ 17. *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo
minus habitasset in inferno anima mea.*

Declarat magnitudinem periculi. Nisi Do-
minus adjuvisset me, parùm abfuissem à mor-
te sempiternâ: quia nempe tentationibus suc-
cubuissem, & de ipsâ Divinâ providentiâ dubi-
tasset. Illud paulo minus idem est, ac
paulo post.

¶ 18. *Si dicebam, motus est pes meus, mi-
sericordia tua Domine adjuvabat me.*

Explicat prædictum auxilium. Si agnosce-
bam, & confitebar infirmitatem meam, & in-
sufficienciam ad superandas tentationes, tunc
misericordia tua adjuvabat me, illuminans in-
tellectum, purificans affectum, vires dans vo-
luntati, quæ sufficerent ad stabiliendos pedes
animæ in viâ mandatorum tuorum.

¶ 19. *Secundùm multitudinem dolorum
meorum in corde meo, consolationes tue letifica-
verunt animam meam.*

Non solum Deus iustis dat patientiam, sed
etiam miram consolationem. Juxta mensuram
dolorum, qui tristitiam in corde meo gigue-
bant, *consolationes tue* &c. : Hæ etsi non tol-
lant, vertunt tamen tribulationes in materiam
gaudii.

v. 20. Nunquid adhaeret tibi sedes iniquitatis, qui frangis laborem in praecepto?

Ratio, cur Deus justos consoletur in tribulationibus. Nunquid adjungitur tibi tanquam socius thronus iniquè judicantium, tibi inquam, qui facis, ut praecepta tua non sine magno labore possint impleri: certè Deus, cum sit justissimus, jugum legis, alioqui durum, oleo consolationis lenit, & suave reddit.

v. 21. Captabunt in animam justam, & sanguinem innocentem condemnabunt.

Concludit Psalmum, affirmans impios iniquè acturos contra justos; sed providentiam Dei vigilantam, & utrisque pro meritis retributuram. *Captabunt* &c. homines iniqui more suo infidiabuntur justis, ut capiant eos, ut venatores prædam; & postquam laqueo suo intierint, morti eum addicent, licet innoxium esse sciant.

v. 22. Et factus est mihi Dominus in refugium: & Deus meus in adjutorium spei meae.

Loquitur in personam justorum. Sed Dominus factus est mihi in refugium, ut non mihi noceant insidiae eorum: & Deus meus factus est quasi petra solida, in quam tutò innititur spes mea.

v. 23. Et reddet illis iniquitatem ipsorum,

malitia eorum disper
suras Deus noster.

Deus faciet, ut iniqui

qui ob patientiam e

qui ob malitiam p

&c. idem explicat. I

dispersurus; u

Dominus Deus noster,

gaverant, vel sprevera

PSALMUS

Titulus: Laus Cantici

Titulus in Hebraeo n

ludatus à septuaginta

Psalmi esse laude

mentis musicis decant

Psalmus continet in

Deum, corde, voce, &

Catholica rectissime hui

nocturna Psalmo

ita est à preparatione,

1. Venite exultate

Deo salutari nostro.

Omnes simul uniti ext

mino præ laetitiam gesti

Deo, qui est salus r

Et in malitia eorum disperdet eos, disperdet illos Dominus Deus noster.

Deus faciet, ut iniquitas impii non noceat justo, qui ob patientiam coronatur, sed ipsi impio, qui ob malitiam punitur. *In malitia eorum* Sc. idem explicat. Non dixerat, quis esset redditurus, dispersurus; unde ait: *Disperdet illos Dominus Deus noster*, cujus providentiam negaverant, vel spreverant.

PSALMUS XCIV.

Titulus: *Laus Cantici ipsi David.*

Titulus in Hebræo non est; sed vel excidit, vel additus à septuaginta, ut indicarent, argumentum Psalmi esse laudem Deo voce, non instrumentis musicis decantatam.

Psalmus continet invitationem ad laudandum Deum, corde, voce, & opere. Quare Ecclesia Catholica rectissime hunc Psalmum esse voluit initium nocturna Psalmodia, quæ ut longissima est, ita ista præparatione, & exhortatione indigebat.

V. I. Venite exultemus Domino, jubilemus Deo salutari nostro.

Omnes simul uniti exultemus spiritu, coram Domino præ lætitiâ gestientes, & voce jubilemus Deo, qui est salus nostra. Illud, *venite,*

est exhortatio, & invitatio ad conjungendos animos, & voces in laudem Dei.

ψ. 2. *Praoccupemus faciem ejus in confessione, & in psalmis jubilemus ei.*

Antequam Dominus ad judicium veniat, & vindictam de peccatis sumat, præviamus iram ejus, confitendo peccata nostra, & simul jubilemus in psalmis, magnis vocibus extollendo misericordiam ejus. Illud, *facies* in Hebræo sumi potest pro *ira*.

ψ. 3. *Quoniam Deus magnus, Dominus, & Rex magnus super omnes Deos.*

Dat 5 rationes, cur Deus à nobis laudandus sit. Prima: quia Dominus noster est magnus Deus super alios omnes Deos, & Rex magnus super alios omnes Reges, qui etiam Diidici solent.

ψ. 4. *Quia non repellet Dominus plebem suam, & in manu ejus sunt omnes fines terræ, & altitudines montium ipse conspicit.*

Altera Ratio est à potestate, quam Deus habet in orbem terræ, sive longitudinem, & latitudinem, sive etiam altitudinem consideres; proinde omnes terræ incolæ illi subjecti sunt, & sacrificium laudis debent. Hunc ψ., ut jacet, Ecclesia communiter sic legit ex antiquo quodam codice: ceterum Patres ex codice Hebræo,

Græco legunt: *Quia in*

terre, & altitudines

missis etiam illo, non

5. Quoniam ipse

6. Aridam fundaver.

Tertia ratio: quoniam

maræ, sed etiam mari

fecit illud, & arenam

in quâ, velut in vase

um est, homines, qu

moda percipiunt, ei g

tare,

6. Venite adoremus

om: ploremus coram Do

Quarta ratio: quia ip

am, maria, sed etiam n

factorem nostrum of

remus, procidamus, & d

nostram, & peccata

7. Quia ipse est D

uem populus ejus, & or

Ultima ratio: quia Dom

sed particulari provi

proprium gregem.

ios Pastores, & Docto

Deus tamen peculia

rec finit, ut negligentia

& Græco legunt: *Quia in manu ejus sunt omnes fines terre, & altitudines montium ipsius sunt, amisso etiam illo, non repellet &c.*

ŷ. 5. *Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & aridam fundaverunt manus ejus.*

Tertia ratio: quoniam Deus noster non solum terræ, sed etiam maris Dominus est: nam ipse fecit illud, & arenam siccam illi circumdedit, in quâ, velut in vase continetur. Quare æquum est, homines, qui ex mari maxima commoda percipiunt, ei gratias agere, & eum laudare.

ŷ. 6. *Venite adoremus, & procidamus ante Deum: ploremus coram Domino, qui fecit nos.*

Quarta ratio: quia ipse non solum fecit terram, maria, sed etiam nos homines, nos autem factorem nostrum offendimus, venite, adoremus, procidamus, & defleamus ingratitude nostram, & peccata.

ŷ. 7. *Quia ipse est Dominus Deus noster; nos autem populus ejus, & oves pascuæ ejus.*

Ultima ratio: quia Dominus non solum nos fecit, sed particulari providentiâ nos regit, ut pastor proprium gregem. Licet populus Dei per alios Pastores, & Doctores pascatur, & regatur; Deus tamen peculiarem ejus curam habet, nec sinit, ut negligentia, vel ignorantia,

vel etiam malitia Pastorum illis noceat. Ergo populus Dei in Deo summo Pastore confidere, & ad illum per orationem recurrere debet.

ψ. 8. *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.*

Hâc alterâ Psalmi parte hortatur populum Dei, ut non solum voce, sed etiam opere Deum laudent. At sacrificium operis Deo gratissimum est obedientia, quæ exhibetur præceptis ejus. Inducit Deum loquentem, ut exhortatio majorem vim habeat. *Hodie*, h. e. dum tempus vitæ durat, *si vocem ejus*, h. e. Domini audieritis, *nolite obdurare corda vestra*, resistendo inpirationibus &c.

ψ. 9. *Sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto, ubi tentaverunt me Patres vestri, probaverunt, & viderunt opera mea.*

Ponit exemplum obdurationis in Patribus,eductis per Moysen de Ægypto. Sicut quando me ad iram provocarunt juxta diem illum, quo explorare voluerunt, num verè Deus essem, ubi etiam experti sunt, me esse omnipotentem, quia viderunt opera mea, quæ solus Deus verus facere potest. Vide num. 14.

ψ. 10. *Quadraginta annis proximus fui generationi huic, & dixi, semper hi errant corde.*

Explicat clarè
nois in deserto.
er delerrum, de p
perent, aut loqu
itis desiderijs, &
viam salutis.

11. Ipsi veri
mibus juravi in
nem meam.

Isti, qui semper
vot, approbarun
quiem, ac per h
noat juravi in irâ
teram intellige te

PSAL

Titulus, & A
David, qui
captivitatem.

Titulum, quæ

Græcis, & Latinis

quod verius

cantari in re

atem Babylonica

unc Psalmum co

Arca Domini.

videro Psalmum

templi: tamen

Ex.

Explicat clarè tempus irritationis, & tenta-
tionis in deserto. Toto tempore, quo duxi eos
per desertum, de proximo vidi, & audiui, quid
agerent, aut loquerentur; & dixi: ducuntur
variis desiderijs, & ideo errant, & vagantur ex-
tra viam salutis.

11. *Ipsi verò non cognoverunt vias meas,
quibus iuravi in ira mea, si introibunt in re-
quiem meam.*

Isti, qui semper errant corde, non cognove-
runt, approbarunt vias meas, quibus itur ad
requiem, ac per hoc in illam non introierunt,
prout iuravi in ira mea. Sc. Per requiem hic ad
literam intellige terram promissionis.

PSALMUS XCV.

Titulus, & Argumentum: *Canticum ipsi
David, quando domus edificabatur post
captivitatem.*

*Titulum, quem habemus tantum in codicibus
Graecis, & Latinis, vel addiderunt septuaginta,
vel, quod verius videtur Esdras addidit, dum
iussit cantari in reedificatione templi post capti-
vitatem Babylonicam. Quamvis autem David
hunc Psalmum composuerit occasione reductio-
nis Arce Domini. 1. Paralip. 16.; & Esdras
iussit cantari in reedifica-
tione templi: tamen certum est, intentionem pri-*

mariam Davidis, & ipsius Spiritus S. fuisse
 prædicere adventum Christi, & Regnum ejus.
 Rectè enim observavit S. Aug., in toto Psalmo
 nullam fieri mentionem adificationis templi, nec
 reductionis Arce, ac per hoc, vel Psalmum non
 convenire cum titulo, vel exponendum esse, ut
 verba sonant, de Regno, seu Ecclesiâ Christi in
 omnibus gentibus adificandâ. Ita sentiunt Hie-
 ron. Aug. Ambros. Latini, Chrys. Theodoret.
 Euthym. Græci.

V. 1. *Cantate Domino canticum novum,
 cantate Domino omnis terra.*

Incipit ab exhortatione, ut pro communi be-
 neficio communiter ab universâ terrâ gratiæ
 agantur Deo: ideo ait: *cantate omnis terra,*
 & non Judæa solum. Vocat *canticum novum,*
 h. e. pulcrum, sapienter compositum, vel can-
 ticum pro novo beneficio.

V. 2. *Cantate Domino, & benedicite no-
 mini ejus: annuntiate de die in diem salu-
 rare ejus.*

Explicat materiam cantici, quæ est Salvato-
 ris adventus. Cantando laudate potentiam
 ejus, quæ per nomen significatur; nisi fortè
 per nomen insinuetur nomen Salvatoris, ut
 clariùs indicat, subdens: *Annuntiate &c.* præ-
 dicare cum cantu & laudibus venturam salu-
 tem, idque omni die.

V. 3. *Annuntiate de die in diem salu-
 rare omnes populos.*
 Dixit, Deum c
 mper laudandum
 um. Notam faci
 ebant Prophetæ
 us gloriam Dei.

te omnibus gen
 quibus manifest
 què pertinet ad A

V. 4. *Quonia
 labilis nimis: terr*

V. 5. *Quonia
 na, Dominus aute*

Declarat, quæ f

illa opera ejus.

magnus sit absolu
 miam, sive bonita
 ritas, sive quæcur

et laudabilis valde
 tur: hinc enim p

a ejus. Demum
 Deos gentium, c

spiritus mali, à
 temnati ad pœna

non est spiritus cre
 talis fecit, corpor

v. 3. *Annuntiate inter gentes gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus.*

Dixit, Deum ob tam ingens beneficium *semper* laudandum, jam addit, *ubique* laudandum. Notam facite non solum Judæis, ut faciebant Prophetæ veteres, sed etiam gentilibus gloriam Dei. Dein idem explicat. annuntiate omnibus gentibus admiranda opera Dei, ex quibus manifestatur gloria ejus. Hoc præcipuè pertinet ad Apostolos Domini.

v. 4. *Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis est super omnes Deos.*

v. 5. *Quonia omnes Dii gentium Dæmonia, Dominus autem Cælos fecit.*

Declarat, quæ sit gloria Domini, quæ mirabilia opera ejus. Hæc est gloria Domini, quòd magnus sit absolutè, sive potentiam, sive sapientiam, sive bonitatem, sive imperium, sive divitias, sive quæcunque alia consideres: & ideo est laudabilis valde, & re ipsâ ab omnibus laudatur: hinc enim pleni sunt Cæli, & terra gloria ejus. Demum *terribilis est* super omnes Deos gentium, quia ii non sunt veri Dii, sed Spiritus mali, à Deo propter superbiam condemnati ad pœnas æternas: Dominus autem non est spiritus creatus, sed spiritus creator, qui *Cælos fecit*, corpora illa maxima, & pulcherri-

us. Spiritus S. fructus
nem Christi. & Regem ejus.
v. 3. S. Aug. in Psalms
tem adificationis tempore, nec
a. ac per hoc, vel Psalms
tali, vel exponendum se, ut
Regno, seu Ecclesiâ Christi in
adificanda. Ita sentit Hiero-
v. 3. Latini, Chrys. Thomez.
e Domino canicum novum,
omni terra.
hortatione, ut pro communi de-
pinner ad universa terra gratia
ideo ait: cantate omni terra,
solam. Vocat canicum novum,
sapienier compoſitum, vel can-
o beneficio.
itate Domini, & benedicite in-
veniente de die in diem salu-
ateriam canis, que est Salvato-
Cantando laudate potentiam
er nomen significatur: nisi forte
instruere nomen Salvatoris, ut
at, iubens: Annuntiate & præ-
anto & iudibus venturam salu-
dmi die.)

n. a, & quæcunque Cæli ambitu continentur.

v. 6. *Confessio, & pulcritudo in conspectu
ejus: sanctimonia, & magnificentia in sanctifi-
catione ejus*

Dixerat, Deum esse magnum, terribilem;
jam addit, eundem esse undique laudabilem,
pulcherrimum, gloriosum, sanctissimum, idque
præcipuè cerni in cælesti sanctuario ab Ange-
lis, & Beatis. *Confessio*, seu materia laudis, &
pulcritudo, sive decor, & gloria, est in circuitu
ejus, h. e. undique conspicitur. *Sanctimonia*,
sive puritas, & *magnificentia*, sive majestas, &
gloria conspicitur in templo sancto, quod in
Cælis ipse Deus habet. Eadem David clariùs
dicit Pl. 103. v. 2.: *Confessionem, & decorem
induisti, amictus lumine, sicut vestimento.*

v. 7. *Afferte Domino patriam gentium,
afferte Domino gloriam, & honorem, afferte
Domino gloriam nomini ejus.*

Prædixerat, prædicandam esse notitiam Dei
omnibus gentibus per Christi adventum, jam
per modum hortantis prædicit, convertendas
esse omnes gentes, & glorificaturas Deum. O
familia gentium, cum annuntiata vobis fuerit
gloria Domini, qui de cælo ad terram descen-
dit, & peractâ redemptione, iterum ad cælum
gloriosus ascendit, accurrite ad tabernaculum
Dei,

Dei glorificare, &
nobis Deum, & la
Tollite
adorate Dominum

Invitat gentil
veniant, & offera
de sine cor contr
oratio, jejunia, el

v. 9. Comm
tradite in gen

Quali Messia
exultat, & horta

nam universam
more, & rever

ante faciem Dom
nibus ge-ribus, c

te per fidem in
carus sit.

v. 10. Eten
non commovebit

hoc Regnum
probat duplici r

quæcum in form
condidit, stabili

non igitur est, u
ratio quia ipse

possidit.

Dei, glorificate, & honorificate verbis, & opo-
ribus Dei, & sanctum nomen ejus.

*Tollite hostias, & introite in atria ejus, &
adorate Dominum in atrio sancto ejus.*

Invitat gentiles, ut ad Ecclesiam Domini
veniant, & offerant hostias, utique spirituales,
ut sunt cor contritum, confessio peccatorum,
oratio, jejunia, eleemosynæ &c.

*Y. 9. Commoveatur à facie ejus universa
terra, dicite in gentibus, quia Dominus regnavit.*

Quasi Messiam venientem cernat, spiritu
exultat, & hortatur ad venerationem, & lati-
tiam universam terram. Commoveantur ti-
more, & reverentiâ omnes habitatores terræ
ante faciem Domini venientis; prædicate om-
nibus gentibus, quòd Regnum suum, spiritua-
le per fidem in cordibus hominum, auspi-
catus sit.

*Y. 10. Etenim correxit orbem terræ, qui
non commovebitur; judicabit populos in equitate.*

Hoc Regnum meritò convenire Christo,
probat duplici ratione. Prima: quia ipse est,
qui cum in formâ Dei esset, orbem terrarum
condidit, stabilivit, ne commoveri posset: ju-
stum igitur est, ut in eâdem terrâ regnet. Altera
ratio: quia ipse suo tempore judicabit orbem
justissime.

Y.

que Celi ambita continentur.
Essa, & pulchritudo in inspectu
na, & magnificentia in justifi-
um esse magnum, terrorem;
dem esse undique laudabilem,
honorum, sanctissimum, idque
in caelesti laudatio ad ange-
fessio, seu materia laudis, &
decor, & gloria, est in circum-
que conspicitur. Sanctumonia,
magnificencia, sive majestas, &
tur in templo sancto, quod in
us habet. Eadem David clariss
v. 2. Confessionem, & decorem
in lumine, sicut vestimento.
ferre Domino patri gentium,
no gloriam, & honorem, afferre
am nominis sui.
a, prædicandum esse notitiam Dei
ut bonas per Christi adventum, jam
hærentis prædicat, convertendas
gentes, & glorificaturas Deum. O-
rum, cum annuntiata vobis fuerit
mini, qui de celo ad terram descen-
ctâ redemptione, iterum ad caelum
scendit, accurrere ad tabernaculum
Dei.

Ps. 11. *Latentur Celi, & exultet terra, commoveatur mare, & plenitudo ejus: gaudebunt campi, & omnia, quae in eis sunt.*

Ps. 12. *Tunc exultabunt omnia ligna silvarum à facie Domini, quia venit; quoniam venit judicare terram.*

Excitat ad lætitiã omnia creata propter adventum Domini, tum primum, tum secundum. *Latentur &c.*, nominat partes mundi principales. *Commoveatur etiam mare, & plenitudo ejus*, sive insulæ, sive pisces. *Gaudebunt &c.*, sic erit, ut optavi. *Gaudebunt campi, & omnia, quae in eis sunt*, sive pecora, sive plantæ: imò ipsa sterilia ligna silvarum exultabunt ad præsentiam conditoris, quia venit Dominus. Redempturus orbem terræ in misericordiã, & quoniam iterum venit judicare orbem terræ in justitiã.

Ps. 13. *Judicabit orbem terra in equitate, & populos in veritate sua.*

Concludit, prædicens, quale futurum sit judicium; nempe *in equitate*, seu justitiã; & *in veritate sua*. h. e. in eã veritate, & fidelitate, quã semper implet, quod promisit, nempe se redditurum cuique secundum opera sua, sine personarum acceptione.

Titulus, & Arg
quando terra
Cum titulus non
in curia scriptor
aginta. Porro P
intelligendus a
quam et Abs
ejusmodi in P
propheta, occasione
S. afflatus cecin
tionem perfectam
judicium, quo
omnibus, & om
ejus constitutis,
tranquillitate fruetu
universa creatura
Duobus modis ad
primum de Reg
igno Christi post R
referemus.
v. 1. Dominus r
ur Insula multa.
Dominus Deus ei
illi Reges sunt se
centur, sive habite
Dominus Christ

PSALMUS XCVI.

Titulus, & Argumentum: *Huic David, quando terra ejus restituta est.*

Cum titulus non sit in codice Hebraeo, vel excidit in curia scriptorum, vel additus est à septuaginta. Porro Psalmus non videtur ad litteram intelligendus de restitutione Regni, aut terra, quam ei Absolon filius abstulerat; nihil enim ejusmodi in Psalmo legimus, sed videtur S. Prophetæ, occasione terra à se recuperata, Spiritu S. afflatus cecinisse restitutionem, & constitutionem perfectam Ecclesiæ, futuram post ultimum judicium, quando, remotis persecutionibus omnibus, & omnibus inimicis Christi sub pedibus ejus constitutis, Ecclesiæ pace perpetuâ, & tranquillitate fruatur, & Christus ipse pacificè in universâ creaturâ regnabit.

Duobus modis ad litteram Psalmus exponi potest, primum de Regno Dei absolute, deinde de Regno Christi post Resurrectionem: utrumque sensum referemus.

ψ. I. Dominus regnavit, exultet terra, latentur Insulae multae.

¶ Dominus Deus est verus, & supremus Rex, & alii Reges sunt servi ejus, ideo exultent, & latentur, sive habitent in continenti, sive insulis. Dominus Christus, qui aliquando humilis

an-

ante Reges judicandus stetit, jam regnabit, quia data est ei omnis potestas, in celo, & in terra; ideo exulrent &c.

v. 2. *Nubes, & caligo in circuitu ejus; justitia, & judicium correctio sedis ejus.*

Dominus Rex noster invisibilis est; verè tamen adest, & judicat populos justissimo judicio. Illud *correctio* idem est, ac *directio*, *rectitudo* &c. Posteriori sensu significatur adventus Christi ad judicium: veniet enim in nubibus Cæli, splendore magno circumdatus.

v. 3. *Ignis ante ipsum precedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.*

Quandoque voluerit Deus judicare, & punire impios, emittet à sede suâ virtutem efficacissimam, quæ subito *inflammabit*, & *consumet in circuitu*, ut non sit ullum effugium, omnes *inimicos ejus*.

Altero sensu significatur ignis, in fine mundi consumpturus omnia; fit autem tantum mentio impiorum, quia his solis ignis ille nocerebit.

v. 4. *Illuxerunt fulgura ejus orbi terra, vidit, & commota est terra.*

Quando illi placuit, in promptu habuit sagittas fulgurum, & ubi illa *illuxerunt orbi terra*, hæc, quasi sensum haberet, tota commotus.

Al.

Altero sensu in ignis maximum, scilicet per

v. 5. *Monte Domini, à facie*

Juxta urrum Domini per effect

stere ante facie

& pereat: sic m

derissimi sint, i

mentorum solidi

ostinere non pot

sumere, & annihil

v. 6. *Annua*

viderunt omni

Ex conspectu

continuis eorum

intelligere, Deu

rum orbis terra

seu claritas nom

Altero sensu:

justitiam ejus, qu

randum opera

populi, nullo ex

fectetur omne g

v. 7. *Confu*

sulprilia, & qui

Altero sensu indicatur modus, quo ante judicium ignis maximus exortietur, & consumet omnia, scil. per frequentissima fulgura.

v. 5. *Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra.*

Juxta utrumquè sensum explicat potentiam Domini per effectum. Ut cera non potest subsistere ante faciem ignis, quin statim liquefiat, & pereat: sic montes, quantumvis maximi, & durissimi sint, imò omnis terra, omnium elementorum solidissima, vim Divinæ potentiae sustinere non posset, si Deus eam repente consumere, & annihilare vellet.

v. 6. *Annuntiaverunt Celi justitiam ejus, & viderunt omnes populi gloriam ejus.*

Ex conspectu Solis, Lunæ, Stellarum, & continuis eorum motibus potuerunt homines intelligere, Deum esse moderatorem justissimum orbis terræ; ex quo consequitur gloria, seu claritas nominis ejus.

Altero sensu: *Annuntiabunt Angeli de cælo justitiam ejus, qui veniet reddere unicuique secundum opera ejus: & tunc videbunt omnes populi, nullo excepto, gloriam ejus, dum ipsi flectetur omne genu.*

v. 7. *Confundantur omnes, qui adorant, sculptra, & qui gloriantur in simulacris suis.*

Cum

Cum jam satis constet, unum solum esse verum Deum, Dominum Cæli, & terræ, confundantur, qui Deos inanes adorant, & multò magis confundantur, qui gloriantur in Idolis suis, cum errore decepti gloriantur in eâ re, ob quam maximè erubescere deberent.

Altero sensu, per modum imprecationis, prædicitur confusio maxima, quæ operiet in die iudicii omnes Idololatrias: tunc enim appetitissimè cognoscent, Idola nihil fuisse, & Idolorum habitatores fuisse spiritus immundos, cum quibus ad æterna supplicia damnabuntur.

Ps. 8. *Adorate eam omnes Angeli eius; audivit, & letata est Sion.*

Ps. 9. *Et exultaverunt filie Juda propter iudiciatum Domine.*

Ut probet, meritò se dixisse, *Confundantur Sc.* convertit se ad Angelos, & invitat eos ad adorandum Deum. Si enim illi, qui sunt nobilissimæ creaturæ, non debent adorari, tanquam Dii, sed ipsi Deum adorare debent, ut ejus servi; quantò minùs Dæmones, vel Idola colenda sunt? *Audivit Sion*, h. e. populus Dei, Deum ubique regnare, Idola nihil esse, ipsos Angelos subjectos esse Deo; ideo *Sion, & filia Juda*, h. e. idem populus Dei valde lætatus est,

est, quod tantu
iusto iudicio judi
Altero sensu i
ari ad iudiciu
tum pro tribuna
gloriâ affici, nec
bus orietur max
v. 10. *Quo*
per omnem terr
omnes Deos.

Ratio, cûr p
aditis illis, quæ
ut, Dominum pe
Dominum, elevat
e exaltatum ma
qui sunt Dii per p
es Deos falsos,
gentibus.

Altero sensu in
manifestanda
minimo homines,
ali curvabunt g
v. 11. *Qui dili*
quod Dominus
manu peccatoris
Concludit horr
indam vitæ sanc

est, quod tantum habeat Regem, qui omnes
iusto iudicio iudicat.

Altero sensu indicatur Majestas Christi ven-
turi ad iudicium: cum fideles viderint, Chri-
stum pro tribunali sedentem ab Angelis tantâ
gloriâ affici, nempe adorari, inde in veris fide-
libus orietur maxima lætitia.

*ψ. 10. Quoniam tu Dominus Altissimus
super omnem terram, nimis exaltatus es super
omnes Deos.*

Ratio, cur populus Dei exultare cœperit,
auditis illis, quæ dicta sunt: nam ex iis colligi-
tur, Dominum populi Dei, esse verè supremum
Dominum, elevatum super omnes Reges terræ,
& exaltatum maximè super omnes Angelos,
qui sunt Dii per participationem, & super om-
nes Deos falsos, qui per errorem colebantur
à gentibus.

Altero sensu indicatur gloria Christi, maxi-
mè manifestanda in die iudicii, quando omnes
omnino homines, & Angeli, tam boni, quàm
mali curvabunt genua ante illum.

*ψ. 11. Qui diligitis Dominum, odite malum:
custodit Dominus animas Sanctorum suorum,
de manu peccatoris liberabit eos.*

Concludit hortando populum Dei ad se-
cundam vitæ sanctitatem. O vos omnes, qui

vere, & ex corde Deum diligitis, odite malum. Tum subjungit præmium: nam Dominus est custos fidelis, & diligens, fortis, & prudens diligentium se, ut vitam ipsorum defendat, & liberet de potestate iniquorum, qui ordinariè inimici sunt hominum justorum. Deus custodit sæpe vitam corporalem Sanctorum suorum, semper autem vitam spiritualem, faciendo, ut omnia iis cooperentur in bonum.

Altero sensu custodiet animas Sancto. um suorum in die novissimo, ut nihil eis noceant accusationes inimici: & perfectissimè de manu peccatoris liberabit eos, quia post ultimam illam sententiam nihil amplius poterunt peccatores adversus justos.

12. *Lux orta est justo, & rectis corde letitia.*

Alterum præmium justorum est lux intelligentiæ, quâ incipit practicè cognoscere bonum, & malum, eligendo, quod verè, & non apparenter tantùm, justum, & bonum est: & recto cordi ineffabilis lætitia infunditur, ut nihil contristare justum possit.

v. 13. *Latamini iusti in Domino, & confitemini memoria sanctificationis ejus.*

Ex dictis sequitur, ut iusti latentur non in vanitatibus, sed in Domino, qui iustitiam, & læ-

titiam donat: & bus celebrent n Deus nos ex imp
P S

Titulus: Psa
Hebraus
religiosa creduntur
Argumentum

tur scil. adventu
ille ad salvandum
v. 1. Casti
quia mirabilia fe
Vide Pl. 95.

quod sit concep
gine, innocentia
miracula, resurr
versioni mundi per
v. 2. Salvavi
sanctum ejus.

Explicat unum
tinentur. Hoc
ipse solus virtut
egit sociis, arm
di eiecit foras, &

v. 3. Notum
in conspectu gen
ii. Christus ipse

titiam donat: & non obliviscantur, sed laudibus celebrent memoriam tanti beneficii, quo Deus nos ex impiis sanctos, & justos effecit.

PSALMUS XCVII.

Titulus: *Psalmus ipsi David.*

Hebraeus tantum habet Psalmus; unde reliqua creduntur à septuaginta fuisse addita.

Argumentum idem, quod Pl. 95. . *praedicitur scil. adventus Christi primus, & secundus, ille ad salvandum, iste ad judicandum.*

Ps. 1. Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit.

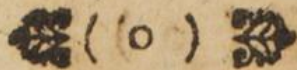
Vide Pl. 95. *Ps. 1. Mirabilia Christi sunt, quod sit conceptus de Spiritu S., natus de Virgine, innocentia vitae, justificatio peccatorum, miracula, resurrectio, missio Spiritus S., conversio mundi per Apostolos, viles, idiotas &c.*

Ps. 2. Salvavit sibi dextera ejus, & brachium sanctum ejus.

Explicat unum mirabile, in quo cetera continentur. Hoc mirabile fecit Dominus; quod ipse solus virtute sua salvavit mundum; non eguit sociis, armis: ipse solus Principem mundi ejecit foras, & nos de ejus potestate liberavit.

Ps. 3. Notum fecit Dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit justitiam suam.

Christus ipse tribus annis, & amplius praedi-

cavit salutem, quam attulerat, & dabat credentibus in eum, & mysterium abscondi um, seu *justitiam suam*, h. e. impletionem pro missionis, olim factæ Patribus de Redemptione generis humani, per Apostolos gentibus revelavit,

ψ. 4. Recordatus est misericordia sua, & veritatis sua domni Israel.

Dat rationem *ψ. prioris. Recordatus est Deus Pater misericordia sua*, quā promisit Patribus Salvatorem; & *recordatus est Deus Filius misericordia sua*, quā venturum se pollicitus est; & simul recordatus est uterque fidelitatis in implendā promissione factā *domni Israel*. Dicitur Deus *recordari*, si implet, quod implere distulit, quasi oblitus esset.

ψ. 5. Viderunt omnes termini terra salutare Dei nostri.

Declarat fructum prædicationis Apostolicæ. *Illud viderunt* significat fidem actualem cum notitiā conjunctam, quæ movet voluntatem ad amandum, & desiderandum.

ψ. 6. Jubilate Deo omnis terra, cantate, & exultate, & psallite.

Signum fidei est gratias agere Deo. Omnes fideles ex universâ terrâ conversi de tenebris ad lumen admirabile, ad notitiam veri Dei, &

Sal-

Salvatoris Jesu
gratias agite, ca
psalite moribus
quia multiplicia
strumenta.

*ψ. 7. Psallite
& voce Psalmi, i
turne.*

Hæc 4. instru
tuba ductilis, et
Hebræos: his, l
qui viderunt salu
cupiunt per spec

*ψ. 8. Jubilate
moveatur mare,
rum, & qui habi*

Invitat nunc
lum. Cum adv
Dominus omni
audiente: mare,
tur motu exult
illet; eodem mo
homines,

*ψ. 9. Flumi
vontes exultabu
nam venit judic
Mare, & terra*

Salvatoris Jesu Christi, magnâ voce laudate, & gratias agite, cantate linguis, exultate animis, psalite moribus, seu virtutum operibus; quæ quia multiplicia sunt, ideo multa subjicit instrumenta.

x. 7. *Psallite Domino in cithara, in cithara, & voce Psalmi, in tubis ductilibus, & voce tube cornea.*

Hæc 4. instrumenta, cithara, psalterium, tuba ductilis, tuba cornea erant in usu apud Hebræos: his, hortatur, ut psallant Domino, qui videntur salutare Dei per fidem, & videre cupiunt per speciem.

v. 8. *Jubilate in conspectu Regis Domini: moveatur mare, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & qui habitant in eo.*

Invitat nunc omnes partes terræ ad jubilandum. Cùm advenerit Rex magnus, qui est Dominus omnium, jubilate, ipso vidente, & audiente: mare, & quidquid in eo est, moveatur motu exultationis, ac si sensu præditum ellet; eodem motu moveatur terra, & omnes homines,

v. 9. *Flumina plaudent manibus, simul montes exultabunt à conspectu Domini, quoniam venit judicare terram.*

Mare, & terram invitavit, invitac nunc flu-

mina, & montes. Metaphoræ hæc omnes significant, Prophetam ex amore, & desiderio erga Messiam venturum optare, ut omnes res creatæ, quo modo possunt, latentur, & laudent. Illud, *quoniam venit &c.*, ad utrumque adventum referri potest. Primo adventu dicitur terram *judicare*, seu regere optimis legibus.

. 10. *Judicabit orbem terrarum in justitia, & populos in equitate.*

Judicabit omnes populos judicio, in quo nihil erit obliquum, nihil iniquum.

PSALMUS XCVIII.

Titulus: *Psalmus ipsi David.*

Hunc titulum soli habent codices Greci, & Latini.

Argumentum est *exhortatio ad agnoscendum Regnum Dei, eundemque Deum adorandum, & invocandum, ut fecerunt magna cum sua utilitate Moses, Aaron, & Samuel.*

Psalmum duplici sentu, qui verbis inest, breviter exponemus. Primus est de tempore David, cum in domo ejus Regnum esset stabilitum: alter est de Regno Christi, de S. ejus Ecclesiæ, & de glorioso corpore ejus, quorum typi fuerunt Regnum David, mons Sion, Arca Testamenti, quorum Psalmus meminit.

. 1. *Dominus regnavit, irascantur populi: qui sedet super Cherubim, moveatur terra, Da-*

David non
num attribuit.

stabilivit in Jer
ur expulsi Jeb

Qui sedet &c. i

minus regnavit
preludet Spiriti

& turbetur terr

Altero sensu
ti, facta post
quantum vis in

larris,
. 2. Dom

super omnes pop

Ideo frustra
Sion regnans, e

tenitiã, sapientiã
Idem est de Cl

militante, tum
. 3. Confi

niam terribile, &
dicium diligit.

Utroque sen
tum non irasca

laudent eum, &
ti, quã Regis p
mississimi sancti

David non sibi, sed Deo principaliter Regnum attribuit. Jam Dominus Regnum suum stabilivit in Jerusalem, quantumvis indignentur expulsi Jebusæi, & Chananæi Idololatæ. *Qui sedet &c.* idem ait, & sensus est: ille Dominus regnavit, qui sedet super Cherubim, seu prælidet Spiritibus Angelicis; moveatur licet, & turbetur terra.

Altero sensu indicatur dilatatio Regni Christi, facta post Ascensionem per Apostolos, quantumvis invitis, & repugnantibus Idololatriis.

v. 2. Dominus in Sion magnus, & excelsus super omnes populos.

Ideo frustra irascuntur, quia Dominus, in Sion regnans, excellit omnes magnitudine, potentia, sapientia, ut nullo modo superari possit. Idem est de Christo regnante in Ecclesia tum militante, tum triumphante.

v. 3. Confiteantur nomini tuo magno, quoniam terribile, & sanctum est, & honor Regis iudicium diligit.

Utroque sensu hortatur populos, ut non solum non irascantur contra Deum, sed potius laudent eum, quia nomen sive Dei, sive Christi, quæ Regis potentissimi terribile est, & quæ iustissimi sanctum, ac venerabile, *Et honor &c.*

nam Regia dignitas, vel sanctitas, vel auctoritas id propriè requirit, ut amore justitiæ rectè judicet, non coactus timore, necessitate, passione.

v. 4. *Tu parasti directiones, justitiam, & judicium in Jacob tu fecisti.*

Jam illud, *Honor Regis &c.* probat per Apostrophem ad Deum, sive Christum. Verè tu diligis justitiam, nam leges rectissimas, & ad dirigendos mores aptissimas tulisti, & justitiam te diligere demonstrasti in populo tuo. Jacob puniendo peccata, & benefacta remunerando. Idem contingit in novo testamento.

v. 5. *Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorare scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est.*

Ex dictis colligit, adorandum esse Deum, non solum in se ipso, sed etiam in arcâ fœderis, quæ scabellum erat pedum ejus. 1. Paralip. 28. *Exaltate &c.* corde, & voce laudando, & magnificando majestatem ejus, prosternite vos ad arcam fœderis, quia sancta est, seu Deo dicata. Altero sensu indicat, humanitatem Christi, quæ est scabellum divinitatis, esse adorandam.

v. 6. *Moyse, & Aaron in Sacerdotio ejus, & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.*

Exemplum ponit, quod imitemur, & nomi-

nat

nae res Prin
caverunt, &

Moyten sum
sumum Sa

ce dotem tar
merat in Sac

studiosè Deo
te, & populo

v. 7. *Im
dicat eos, in*

Ostendit v
provocabant D

ut amicos fu

quam legatu
in columna m

in bis loqueb
Aug. per col

locutionem
ille locutum

v. 8. *Ca
septum, quod*

Ratio, cui
esset diebant c

erat t omnibu
dicando Sa

in &c. Præte
sto regimine

ipes populi p

nat tres Principes viros, qui Dominum exal-
taverunt, & addiderunt scabellum pedum ejus,
Moylen summum Principem politicum, &
summum Sacerdotem; Aaronem summum Sa-
cerdotem tantum; Samuelem, quem non nu-
merat in Sacerdotibus, sed Levitis, sive his, qui
Audiosè Deum colebant, & invocabant pro
se, & populo.

*v. 7. Invocabant Dominum, & ipse exau-
diebat eos, in columna nubis loquebatur ad eos.*

Ostendit viros istos fuisse amicos Dei: nam
invocabant Dominum pro se, & populo, & ipse
ut amicos fideles *exaudiebat eos*. Cum nul-
quam legatur, Deum ad Samuelem locutum
in columna nubis, vel sensus erit: in columna
nubis loquebatur ad aliquos eorum; vel cum S.
Aug. per *columnam nubis* intellige obscuram
locutionem; hoc modo certum est, Deum fu-
isse locutum Samueli 1. Reg. 3.

*v. 8. Custodiebant testimonia ejus, & pre-
ceptum, quod dedit illis.*

Ratio, cur Deus illos promptè audiret: nam
custodiebant omnia mandata, quæ communia
erant omnibus; de non colendis Idolis, de san-
ctificando Sabbato, de parentibus honoran-
dis &c. Præterea *custodiebant præceptum* de re-
cto regimine, quod propriè ad ipsos, ut Prin-
cipes populi pertinebat.

ψ. 9. *Domine Deus noster tu exaudiebas eos. Deus tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum.*

Simplicior, expositio est hæc S. Aug: *Exaudiebas eos, cum iusta peterent: propitius fuisti facilis ad ignoscendum, cum in te peccarent, non sinens impunita peccata eorum.*

ψ. 10. *Exaltate Dominum Deum nostrum, & adorete in monte sancto eius: quoniam sanctus Dominus Deus noster.*

Concludit, repetendo ferè ψ. 5., quia in eo continetur summa totius Psalmi. Sensu priori hortatur David Hebræos, ut adorent Dominum in monte Sion, ubi erat tabernaculum, & ubi futurum erat templum. Sensu altero hortatur Christianos, ut adorent Deum in Ecclesiâ Catholicâ, quæ mons est sanctus, & Sion spiritualis, & fugiant conventicula Schismaticorum, & Hæreticorum, *quoniam sanctus est Dominus Deus noster.* & ideo odit montes, seu cætus falsis religionibus pollutos.

PSALMUS XCIX.

Titulus: *Psalmus in confessione.*

Huic titulo Hebraico Græci addunt nomen *Davidis.*

Argumentum est *hortatio populi, ut frequenter & diligenter Deo confiteantur confessionem laudis, quia nos condidit, pascit, dulcissima est*

eius

que commemor
cordia & fidel
ψ. 1. *Subi*
mino in letitia.

Omnes, que
que litis in uni
que ei obedie
non cum amat
letitia, ut libe
est, & dilectio

ψ. 2. *Introu*
Deus quide
cipue in temp
num Dei, u
Deum, & con
exultatione co
mato, ut Deu
videat.

ψ. 3. *Sci*
Deus, ipse fe
Ad excita
quiritam, juv
& beneficioru
& laudandus
quod ipse sit
melius cogita
tam, & tot
patentes gign

quâ parentes nihil efficerent, Deus est. Vide 2. Machab. 7.

Ps. 4. *Populus ejus, & oves pascuæ ejus, introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis confitemini illi.*

Refert alterum beneficium: *Populus*, quem Deus peculiari providentiâ regit, & quos veluti rationales oves in pascuis suis doctrinæ pabulo reficit, & corporalibus etiam alimentis pascit, *introite portas tabernaculi ejus in confessione laudis, & atria ejus in hymnis, & sic confitemini illi, vos omnia ei debere, ac de manu ejus bona omnia suscepisse.*

Ps. 5. *Laudate nomen ejus, quoniam suavis est Dominus, in æternum misericordia ejus, & usque in generationem, & generationem veritas ejus.*

Addit tres proprietates Dei, quasi tres rationes, cur dignus sit, ut ab omnibus laudetur. Quia *suavis est*, nam facile miseretur, & quia miseretur, promittit liberationem; & quia *verax*, implet promissa.

PSALMUS C.

Titulus: *Ipsi David Psalmus.*

Argumentum Psalmi est: *David explicat exemplo suo qualis debeat esse bonus Princeps tum erga familiares, & privatam suam domum; tum erga Republicam.*

Quod

Quod David
vel arroganti
am Deo, & ac
mandos successor
eade narratio ha
stendit bonorum
nem fuisse tum
ent opera nostra
more adductus

Ps. 1. Miser
tibi Domine.

Hæc est præf
tima est, ut or
esse dona miser
per justum judic
Desm imitentur
ertia ut omnes
tia Dei, sed sine
sed sine despera

Ps. 2. Psalla
lata, quando

Non solum
judicium Dei, f
ibo; & attentè
am, ut ambul
non viribus mei
venies ad me, u
at, & moveas